Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel – “Open uitnodiging Gemeenschapsraad”

Beleidsveld	Participatie
Opsteller	Gert Dijkstra, EenUtrecht
Kenmerk	11942000
Vergaderdatum Raad	volgt
Geheim	Nee

Raadslid Gert Dijkstra (EenUtrecht) stelt de raad voor te besluiten:

1. Het instellen van GEMEENSCHAPSRADEN IN UTRECHT mogelijk te maken en te formaliseren in een nader uit te werken Verordening Gemeenschapsraden, waarmee Utrechters die hun buurt of (sub-)wijk willen vertegenwoordigen gebruik kunnen maken van de volgende rechten:

    a. **Visierecht**. Het recht om een buurt- of wijkvisie te maken. De visie kan gaan over wat voor een buurt of wijk ze willen zijn en op welke thema's (extra) moet worden geïnvesteerd. De gemeenteraad laat altijd weten welk deel van de visie wordt overgenomen.
    b. **Adviesrecht.** Het recht om de gemeente, het college en/of de gemeenteraad te adviseren op alle zaken die de leefomgeving van de eigen buurt of wijk raken; met de garantie dat ze ook een onderbouwd antwoord op elk advies terugkrijgen.
    c. **Recht op inzicht in de lokale begroting**. Het recht op inzicht in alle relevante uitgaven van de gemeente in de eigen buurt of wijk zodat lokale keuzes zichtbaar worden; waardoor zij zelf weer in staat zijn daar iets van te vinden en alternatieve keuzes voor te stellen.
    d. **Lokaal budgetrecht**. Het recht om op enkele domeinen die exclusief de eigen leefomgeving raken, bijv. op sociaal makelen (verbinden bewoners) en groenbeheer (van buurtgroen), het lokaal beschikbare budget te (her)verdelen en te sturen op het wie en hoe in de uitvoering.
    e. **Regierecht op het lokale initiatievenfonds**. Het recht om het lokale initiatievenfonds voor de eigen buurt of wijk te regisseren, dat wil zeggen te controleren op een correcte en volledige besteding en te adviseren over de verdeling van het fonds over verschillende onderwerpen.
    f. **Recht op ondersteuning**. Het recht op middelen voor het goed kunnen organiseren van de eigen organisatie en een eigen netwerk, als ook voor het organiseren van draagvlak voor bijv. de visie en de adviezen door het ophalen en peilen van meningen in de eigen buurt of wijk.

2. Utrechters actief uit te nodigen om in een Gemeenschapsraad op te komen voor hun eigen buurt of (sub-)wijk.

Het lid van de gemeenteraad van Utrecht,

Gert Dijkstra, EenUtrecht

Samenvatting

Vaststelling van het initiatiefvoorstel creëert een kader voor een open uitnodiging tot actief burgerschap en eigenaarschap van Utrechters voor hun wijk/buurt in hun eigen Gemeenschapsraad. Gemeenschapsraden met als ambitie om de Utrechters in hun eigen buurt of (sub-)wijk als leefgemeenschap meer zeggenschap te geven. Het initiatiefvoorstel beoogt Utrechters actief en open uit te nodigen om met een eigen voorstel te komen tot een Gemeenschapsraad voor hun wijk/buurt. Daarmee kunnen zij beter opkomen voor hun wijk/buurt, waar nodig ondersteund door de gemeente. Elke wijk/buurt bepaalt zelf wat het beste lokaal past; maatwerk dus. (N.B.: overal waar hier verder het woord “buurt” staat, kan dit ook de “(sub-)wijk” zijn).

Hoe kan een gemeenschapsraad er uit zien?

- Een plek of netwerk waar Utrechters uit een buurt elkaar weten te vinden.
- Waar bewoners, buurtondernemers en gebruikers van buurtvoorzieningen worden gevraagd mee te denken en mee te doen; waar verschillende groepen samen komen.
- Een lokale organisatie waarin Utrechters opkomen voor de belangen van de eigen buurt
- En van waaruit Utrechters zich gezamenlijk duurzaam inzetten voor de eigen buurt
- Een plek waar zij vanuit een gemeenschappelijk (te vormen) beeld over hun buurt komen tot voorstellen die de eigen leefomgeving verbeteren.
- Waarbij zij op zoek gaan naar een aantoonbaar breed draagvlak voor wat zij willen.
- Een plek om gemeenschapskracht te bundelen en eigenaarschap en zeggenschap bij Utrechters zelf te stimuleren.

Dit opkomen voor hun buurt kunnen zij doen met gebruikmaking van een 6 tal “rechten”:

a. Visierecht
b. Adviesrecht
c. Recht op inzicht in de lokale begroting
d. Lokaal budgetrecht
e. Regie op het lokale initiatievenfonds
f. Recht op ondersteuning

De kern van dit voorstel richt zich op:

i. *Gemeente nodigt uit.*
Gemeente nodigt Utrechters actief uit opdat elke buurt de gelegenheid heeft een Gemeenschapsraad te kunnen starten. Utrechters zullen zich écht uitgenodigd voelen als ze zien dat het de gemeente menens is om Gemeenschapsraden meer rechten te geven. Dan gaan Utrechters op buurtniveau zich veel actiever dan tot op heden organiseren. Ook in een grotere diversiteit. Gemeenschapsraden krijgen bij aantoonbaar draagvlak écht zeggenschap en dus meer invloed.

ii. *De Buurt*
De Gemeenschapsraad bepaalt zelf voor welke buurt zij wil opkomen, hoe zij zich wil organiseren en laten ondersteunen; inclusief de wijze waarop zij draagvlak voor de eigen adviezen of voorstellen wil organiseren (met bijv. een enquête, onderzoek, raadplegingen of peiling).

iii. *Erkenning Gemeenschapsraden*
Met het “erkennen van een Gemeenschapsraad-initiatief” voor een buurt geeft het college, gemandateerd door de gemeenteraad, expliciet specifieke rechten aan een buurt. Een gemeenschapsraad kan gebruik maken van een 6-tal rechten. Het stadsbestuur maakt door de erkenning van de gemeenschapsraad zo een meerjarige afspraak voor samenwerking.

iv. *Meer draagvlak, dan ook meer invloed*
De enige randvoorwaarde is dat een gemeenschapsraad meer invloed krijgt als zij aantoonbaar meer draagvlak weet te organiseren. Een Gemeenschapsraad heeft nadrukkelijk meer zeggenschap (en invloed) als zij kan laten zien dat de eigen voorstellen breed draagvlak hebben in de eigen buurt. Het stimuleert zo de deelnemers aan een gemeenschapsraad extra om dat draagvlak op te zoeken en te organiseren met bijv. bijeenkomsten, peilingen en enquêtes. Meer draagvlak betekent dat de visie en adviezen worden gedragen door een representatieve meerderheid van bewoners en buurtondernemers (en gebruikers van lokale voorzieningen) uit de eigen buurt.

v. *Samenstelling Gemeenschapsraad.*
Doordat actieve Utrechters zelf op zoek gaan naar draagvlak bij buren worden eerder degenen bereikt die nog niet vaak participeren of zelfs zijn afgehaakt bij de lokale politiek; zo ontstaat er ook meer diversiteit in het lokale netwerk. Een groep actieve burgers die initiatief hebben genomen tot een Gemeenschapsraad zorgen zelf voor een zo groot mogelijk bereik in hun buurt. Zij doen dit door bijv. het organiseren van bijeenkomsten, peilingen en enquêtes.

vi. *Gemeente levert maatwerk en ondersteunt waar nodig.*
De gemeente biedt elke (initiatief tot-) Gemeenschapsraad een passende ondersteuning die aansluit bij de behoefte van de buurt. Deze ondersteuning gebeurt door een gedreven "Gemeenschapsondersteuner" die in opdracht van de Gemeenschapsraad werkt. Zij/hij/hen functioneert als 'secretaris' / 'penningmeester' en is werkzaam bij een uitvoeringsorganisatie of zo mogelijk bij een lokale gemeenschapsorganisatie.

vii. *Maatwerk op buurt of wijkniveau*
De gemeente accepteert dat elke buurt een eigen aanpak kiest voor een Gemeenschapsraad. En dat niet elke buurt (of wijk) van een Gemeenschapsraad even groot is. Een gemeenschapsraad is een verzamelnaam voor alle organisaties van Utrechters die een buurt of (sub-)wijk willen vertegenwoordigen. De eigen naam kiezen ze vanzelfsprekend zelf; of het nu bijv. een wijkplatform is of een bewonerscommissie, bewonersactiegroep of een (wijk)coöperatief.

Context & aanleiding

Na het afschaffen van de wijkraden in 2018 hebben stadsbestuur en gemeenteraad veel minder adviezen gekregen van de Utrechters. In enkele wijken is er nog wel een adviserend wijkplatform of een vergelijkbare bewonersorganisatie actief en regelmatig zijn er groepen Utrechters die bijv. met een petitie van zich laten horen. Maar het is ad hoc, vaak te laat en reactief. Het vergroot de afstand van overheid en politiek met de burger. Dat is slecht voor de lokale democratie en moet echt beter.

Als bewoner of buurtondernemer vindt je dat iets beter kan in je eigen buurt, er is bijv. een onveilig kruispunt, te weinig speelruimte of behoefte aan meer woningen voor studenten en ouderen. In je eentje dat melden heeft geen zin, tijd om samen met de buren een actie te organiseren heb je niet altijd en soms is er wel een wijkplatform of buurtactiegroep, maar die krijgen het niet voor elkaar. Daar bestaat in Utrecht veel onvrede over. Na het afschaffen van de wijkraden in 2018 is er geen goed effectief kader voor teruggekomen. Daarom nu het voorstel hoe we gebruik makend van de actieve wijkplatforms en vergelijkbare groepen er voor kunnen zorgen dat Utrechters wel invloed kunnen krijgen op de leefomgeving in hun eigen straat, buurt of wijk.

Beoogd effect

Utrechters willen actief meedenken en doen, maar wel alleen als ze echt invloed hebben. De Gemeenschapsraad biedt een kader waardoor veel meer Utrechters zich uitgenodigd voelen om zich te organiseren en in te zetten voor hun buurt of wijk. Tegelijkertijd stimuleert het bestaande en nieuwe groepen om op zoek te gaan naar draagvlak voor de eigen ideeën en plannen, waardoor deze gemeenschapsraden ook representatiever gaan zijn. Bewoners, buurtondernemers en gebruikers van voorzieningen in een buurt weten als geen ander wat er nodig is. Je krijgt dus betere en vaak ook goedkopere oplossingen als je die lokale locatie- en ervaringsdeskundigheid goed weet te benutten. Geef Utrechters meer invloed, laat als gemeente zien dat je echt naar hen luistert en iets doet met de adviezen en ze zijn bereid zich in een gemeenschapsraad te organiseren.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- Actieprogramma Samen Stad Maken – Hoofdstuk 3: verbinding met buurten en wijken verbreden – 01-01-2020 start van de Wijkplatforms
- Voortgangsrapportage Samen Stad Maken – 2020 – Hoofdstuk 4 – Wijkplatforms in beweging
- Voortgangsrapportage Samen Stad Maken – 2021 – Hoofdstuk 4 – Wijkplatforms
- Rapportage Evaluatie Wijkplatforms – raadsbrief 25 mei 2022
- Gesprekken met de wijkplatforms – raadsbrief 31 januari 2023
- Doorontwikkeling Wijkplatforms 2023 – 2026 – raadsbrief 12 april 2023
- Motie 369 adviesrecht voor de Wijkplatforms – Raad 9 november 2023
- Motie 371 Het Wijkplatform als onderdeel van Samen stad maken – Raad 9 november 2023

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	Het instellen van GEMEENSCHAPSRADEN IN UTRECHT mogelijk te maken door dit vast te leggen in een Verordening Gemeenschapsraden, waarmee Utrechters die hun buurt of (sub-)wijk willen vertegenwoordigen gebruik kunnen maken van de volgende rechten: a. Visierecht. Het recht om een buurt- of wijkvisie te maken. De visie kan gaan over wat voor een buurt of wijk ze willen zijn en op welke thema's (extra) moet worden geïnvesteerd. De gemeenteraad laat altijd weten welk deel van de visie wordt overgenomen. b. Adviesrecht. Het recht om de gemeente, het college en/of de gemeenteraad te adviseren op alle zaken die de leefomgeving van de eigen buurt of wijk raken; met de garantie dat ze ook een onderbouwd antwoord op elk advies terugkrijgen. c. Recht op inzicht in de lokale begroting. Het recht op inzicht in alle relevante uitgaven van de gemeente in de eigen buurt of wijk zodat lokale keuzes zichtbaar worden; waardoor zij zelf weer in staat zijn daar iets van te vinden en alternatieve keuzes voor te stellen. d. Lokaal budgetrecht. Het recht om op enkele domeinen die exclusief de eigen leefomgeving raken, bijv. op sociaal makelen (verbinden bewoners) en groenbeheer (van buurtgroen), het lokaal beschikbare budget te (her)verdelen en te sturen op het wie en hoe in de uitvoering. e. Regierecht op het lokale initiatievenfonds. Het recht om het lokale initiatievenfonds voor de eigen buurt of wijk te regisseren, dat wil zeggen te controleren op een correcte en volledige besteding en te adviseren over de verdeling van het fonds over verschillende onderwerpen. f. Recht op ondersteuning. Het recht op middelen voor het goed kunnen organiseren van de eigen organisatie en een eigen netwerk, als ook voor het organiseren van draagvlak voor bijv. de visie en de adviezen door het ophalen en peilen van meningen in de eigen buurt of wijk.
Argumenten	Direct ook vertaald in een zestal rechten
1.1	Een “Visie over de buurt of wijk” geeft Utrechters richting in door hen gewenste versterking van invloed/zeggenschap over hun eigen leefomgeving.
	Elke erkende Gemeenschapsraad heeft het recht om een **eigen buurt/wijkvisie** te maken, over wat voor een wijk ze willen zijn, willen worden, welke thema's belangrijk zijn om te koesteren of aan te werken en extra op te investeren. De wijkvisie is dan volledig van de buurt/wijk zelf; opgesteld door de wijkbewoners, de buurtondernemers en degenen die regelmatig gebruik maken van de voorzieningen in de wijk (zoals studenten die er studeren of sporters die er sporten). Voor het opstellen van de wijkvisie is het de gemeenschapsraad die de regie heeft op het proces (i.p.v. de gemeente) en dat kan betekenen dat zij ook andere stakeholders willen betrekken in het opstellen van de wijkvisie, zoals marktbedrijven (niet direct verbonden met alleen de buurt/wijk) en de diverse gemeentelijke of maatschappelijke instanties, zoals woningcorporaties en zorginstellingen. In Utrecht hebben we daar (voor een deel) al enkele ervaringen mee opgedaan zoals in Lombok, Lunetten en Welgelegen. Als een wijkvisie gereed is kan de gemeenschapsraad deze aanbieden aan het college én de gemeenteraad. Tegelijkertijd kan de gemeenschapsraad dan aangeven op welke wijze draagvlak is georganiseerd voor de wijkvisie. De **gemeenteraad reageert altijd op de wijkvisie** en laat de gemeenschapsraad beargumenteerd weten wat zij wel/niet ervan wil overnemen. Het college doet hiertoe een voorstel aan de gemeenteraad.

1.2	“Adviesrecht over eigen buurt” stelt Utrechters nog beter in staat om zelf op te kunnen komen voor een (nog) betere leefomgeving.
	Als de gemeenschapsraad kan laten zien dat er een breed draagvlak is voor de adviezen, bijv. omdat ze zijn gebaseerd op een eigen opgestelde wijkvisie of omdat er gericht peilingen onder een grote groep bewoners op is georganiseerd dan zal de gemeente (veelal eerst het college, zo nodig ook de gemeenteraad) dat advies overnemen of als dat advies deels/geheel niet wordt overgenomen dat goed beargumenteerd onderbouwen waarom dan niet. Het kan dan gaan om **adviezen gevraagd/ongevraagd** op alle denkbare leefdomeinen, zolang het maar relevant is voor de kwaliteit van de eigen leefomgeving in de buurt/wijk. Elke erkende gemeenschapsraad ontvangt **automatisch informatie** van het college c.q. de gemeente een kopie van alle voor de buurt of wijk relevante raadsbrieven zoals die door het college worden voorgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenschapsraad hoeft daar geen advies over te geven, maar is vrij om dat wel te doen. Daarnaast kan de gemeenschapsraad ongevraagd advies geven.
1.3	“Recht op inzicht in de lokale begroting” geeft- Utrechters de mogelijkheid hierop met gerichte adviezen te komen.
	Elke erkende gemeenschapsraad kan bij de gemeente vragen om **inzicht** in alle relevante uitgaven van de gemeente in de eigen buurt/wijk. Dan kan het gaan over alle relevante uitgaven op buurtniveau in het buurtgroen, buurtzorg, buurtruimtes, onderhoud en beheer van openbaar gebied, investeringen in straatverlichting, sociaal makelen (verbinden van bewoners), buurtsport, buurtcultuur, enzovoorts. Het inzicht in de wijkbegroting kan al **verhelderend** zijn, zowel voor de gemeenschapsraad als ook voor het college en de gemeenteraad. Zo kan duidelijk worden of de gemeente wel/niet aansluit op de prioriteiten en/of de thema's zoals benoemd in een eventuele eigen wijkvisie.
1.4	“Lokaal Budgetrecht” geeft Utrechters mogelijkheden voor meer directe zeggenschap over hun directe leefomgeving
	Elke erkende gemeenschapsraad heeft het recht om op enkele domeinen die exclusief de eigen leefomgeving raken (in de eigen buurt of wijk) zelf te beslissen over de besteding van de beschikbare gemeentelijke budgetten. Dat kan alleen op basis van door de gemeenteraad vastgestelde budgetten én een kader waarbinnen de gemeenschapsraad dient te opereren. Al eerder heeft de gemeenteraad geprobeerd dit **lokale budgetrecht**, onder de noemer ‘buurtbudget’, te doen starten, zoals met de motie ‘Buurtbudgetten serieus nemen’ (2019/398) en de motie ‘De buurt die stuurt’ (2019/429); nog zonder succes. Het kan dan bijv. gaan over de leefdomeinen ‘ontmoeten en verbinden van bewoners’, dus op welke wijze het sociaal makelen wordt ingevuld in de eigen buurt of wijk. Maar bijv. ook over het ‘buurtgroen’ en hoe het zelfbeheer versus het stedelijk beheer van groen wordt ingevuld. De gemeenschapsraad krijgt van de gemeenteraad bijv. dan bij respectievelijk het buurtgroen en het sociaal makelen een **geoormerkt buurtbudget** toebedeeld en een beknopt kader waar de besteding aan moet voldoen, waarna de gemeenschapsraad kan bepalen hoe zij dat budget gaan toedelen en op welke wijze de uitvoering moet plaatsvinden
1.5	“Regierecht op het lokale initiatievenfonds” geeft Utrechters een basis voor zeggenschap over hun directe leefomgeving
	Elke erkende gemeenschapsraad kan – vooral bij gebleken draagvlak – het lokale (en voor de buurt relevante) **deel van het initiatievenfonds beheren**. In dat geval spreken we dan van een bewonersfonds, feitelijk in analogie met het reeds bestaand ondernemersfonds, waar lokale (buurt)ondernemers gezamenlijk beslissen over het toebedeelde budget. Nu nog is bij het huidige initiatievenfonds de wijkmanager (en

	zijn/haar team van ambtenaren) degene die beslist of een aanvraag van bewoners past binnen de criteria van het initiatievenfonds. Net als met het ondernemersfonds zal ook **het bewonersfonds** alleen kunnen worden besteed als het voldoet aan een select aantal criteria, vastgesteld door de gemeenteraad. Verschil met nu is dat de betreffende gemeenschapsraad toeziet op de juiste besteding, het correct toepassen van de criteria en als er meer vraag naar is dan geld beschikbaar op welke wijze dan prioriteiten moeten worden gesteld, bijv. door de thema's/prioriteiten van de wijkvisie aan te houden (als die visie beschikbaar en vastgesteld is).
1.6	<u>“Recht op ondersteuning” geeft Utrechters de mogelijkheid om zich in Gemeenschapsraden te organiseren</u>
	Elke erkende gemeenschapsraad heeft recht op een **financiële bijdrage** van de gemeente in de kosten om adequaat te kunnen functioneren, namelijk om: bijeenkomsten te kunnen houden, te kunnen communiceren met de buurt of wijk en om draagvlak te kunnen organiseren, bijv. met wijkpeilingen offline en online. In beginsel gaat het dan om bijv. € 5 per woning per jaar. Dus voor een (sub)wijk als Lunetten met ca. 7.000 woningen gaat het dan om een budget van maximaal ca. € 35.000. Daar kan de gemeenschapsraad vrij over beschikken. Een belangrijke schakel in het goed functioneren van een gemeenschapsraad is de inzet van een zogenoemde ‘***gemeenschapsondersteuner***’. Iemand die als ‘secretaris’ opereert van de gemeenschapsraad, hen bijstaat met gevraagd en ongevraagd advies, de linking pin is met de ambtenaren van de gemeente en bijv. ook op verzoek van de gemeenschapsraad het beheer kan doen van het eigen organisatiebudget. Deze gemeenschapsondersteuner kan werkzaam zijn bij het wijkbureau, maar ook bij de sociaalmakelorganisatie of eventueel ook bij een lokale buurt- of bewonersorganisatie (BBO) actief in de eigen buurt of wijk.
Aanvullende argumenten	
1.7	<u>Als Utrechters meer te zeggen hebben over hun eigen buurt wordt de kloof tussen overheid/politiek en burger wellicht ook kleiner.</u>
	Veel Utrechters willen zélf bedenken en bepalen wat goed is voor hun straat, buurt of wijk, maar hebben niet het gevoel dat daar ruimte voor is. In het verleden waren er de wijkraden, van waaruit Utrechters enige invloed uitoefenden op het beleid en de besluiten die hun directe leefomgeving raakten. Sinds de abrupte afschaffing van de wijkraad in 2019/2020 is de structurele invloed van bewoners en buurtondernemers op hun wijk / buurt beperkt. In sommige wijken zijn er nog actieve wijkplatforms, maar wel met een door de gemeente bepaald beperkt mandaat. We zien de laatste jaren in Utrecht een groeiende kloof tussen burger en politiek ontstaan. Hoog tijd de kloof te dichten door burgers structureel die ruimte te bieden om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun buurt als leefgemeenschap en hun specifiek zeggenschap te geven daar waar zij dat zélf willen. Als zij dat onvoldoende of niet kunnen is daarvoor ondersteuning noodzakelijk
1.8	<u>Als Utrechters meer te zeggen hebben over hun eigen buurt/wijk worden de oplossingen beter en vaak ook nog eens goedkoper.</u>
	Het zorgt voor betere en vaak ook goedkopere oplossingen, omdat we gezamenlijk alle lokale denkkracht, kennis en ervaringen gebruiken. De ervaring is dat groepen in een dergelijke diverse en brede samenstelling tot nog meer innovatieve en betere oplossingen komen (met een beter prijs/prestatie verhouding). Als je als Gemeenschapsraad gericht inzet op een zo breed mogelijk bereik en betrokkenheid, dan gaat dat in een Gemeenschapsraad wel eerder en makkelijker gebeuren.

1.9	Als Utrechters meer te zeggen hebben over hun eigen buurt ontstaat meer ontmoeting en verbinding.
	Vanuit zeggenschap en eigenaarschap worden meer Utrechters in de eigen buurt actief en gaan zij zich inzetten voor een betere leefomgeving. Dat doen zij door elkaar op te zoeken, als ze weten dat ze er samen uit moeten komen (omdat er niet een stadsbestuur of gemeenteraad is die voortdurend de knoop wel door zal hakken). Dat zorgt voor veel noodzakelijk overleg, maar vooral ook steeds meer voor samen zaken doen en uitvoeren. Dat kan niet zonder ontmoeting en zorgt uiteindelijk dus ook voor steeds meer verbindingen (cohesie). Ontmoetingsplekken, zowel binnen als buiten op straat, zijn dan ook heel belangrijk. Door meer ontmoeting en feitelijk Samen-Leven, zal ook de overlast afnemen, wordt er minder vernield, zal zelfs de criminaliteit kunnen verminderen in de buurt. De buurt wordt er daardoor prettiger én veiliger van. De leefbaarheid gaat er mee omhoog.
1.10	Met Gemeenschapsraden biedt de gemeente concrete ruimte biedt aan haar burgers om een meer actieve rol in de samenleving te spelen.
	Het is hoopgevend en bemoedigend dat initiatieven laten zien hoeveel kracht er in onze samenleving is. Maar ze laten ook zien hoe ze steeds het “systeem moeten trotseren”. Tegelijkertijd zien we daarbij een toenemende vraag naar “voorzieningen in zorg en welzijn”. Wanneer er ruimte gecreëerd wordt in de financiering van “de sociale basis” zouden Utrechters door hun eigen initiatieven zelf meer eigenaarschap & zeggenschap kunnen creëren. Een samenleven als gemeenschap in een buurt door een toenemende behoefte naar “actief burgerschap”. We kunnen leren van beginnende ervaring met de Burgerbegroting in Groningen (Hoogkerk), ervaringen vanuit Peel en Maas (Noord Limburg) met het eigen model ‘zelfsturing bij burgers’, als ook die vanuit Rotterdam – Bospolder-Tussendijken met “Werken aan Veerkracht in wijken” interessant om hierin te betrekken.
Kanttekeningen/ Risico’s	
1.1	Loslaten & vertrouwen: gemeenteraad durft het niet aan vanwege de onzekerheden.
	Bij de aanpak van dit initiatiefvoorstel is aan de voorkant moeilijk te voorspellen hoe de stad er op zal reageren. In plaats van Utrechters uit te nodigen op een vooraf met elkaar (inclusief participatie) bedacht concept gaan we nu een open uitnodiging doen waar vele groepen Utrechters op kunnen gaan reageren in allerlei vormen, kleuren en maten. Vragen en dilemma’s die dan kunnen gaan spelen: ▪ Hoe gaan we dan om met een groep die slechts voor één straat wil opkomen? ▪ Wat als een groep Utrechters uit een buurt een eigen Gemeenschapsraad wil terwijl er al in de wijk een Wijkplatform actief is? ▪ Wat als Utrechters in een buurt ineens zich ongelofelijk intensief gaan bemoeien met alles wat de eigen buurt raakt - zorgt dat dan niet voor een overbelasting van het ambtelijk apparaat? ▪ Gaat de ondersteuning dan niet heel veel extra geld kosten? ▪ Of leidt dit alles wellicht tot allemaal teleurstellingen omdat niet alles kan wat de Gemeenschapsraad wel graag zou willen? Hoe hier mee om te gaan? Dit is vooral een kwestie van loslaten en er terecht op vertrouwen dat Utrechters – net als jij en ik – in overgrote meerderheid heel goed in staat zijn om te begrijpen dat niet alles kan, dat je er samen uit moet komen en dat geld inderdaad schaars is.

1.2	Gemeenteraad is het om politieke redenen niet eens met het voor een deel delegeren van haar eigen mandaat aan een Gemeenschapsraad.
	Als een Gemeenschapsraad iets te zeggen krijgt over de eigen buurtvisie en deze zelf samenstelt en vaststelt kan de Gemeenteraad vinden dat dit een zaak is die thuishoort bij de gekozen Gemeenteraad. Datzelfde geldt ook voor het vaststellen van een wijkbegroting en zeker voor het overlaten van de wijze waarop een Buurtfonds (lokaal budgetrecht en regierecht op lokaal Initiatievenfonds) wordt georganiseerd en besteed. Hoe hier mee om te gaan? Door als Gemeenteraad aan de voorkant duidelijk in een uitnodigingskader aan te geven dat bij elk initiatiefvoorstel voor een Gemeenschapsraad zij (gemandateerd aan het College) van geval tot geval zal nagaan welke mate van zeggenschap mogelijk is op basis van de wijze waarop in het initiatief/voorstel draagvlak is georganiseerd; dit ook weer op voorstel van het lokale initiatief zelf. Dat zal mede afhangen van de samenstelling (qua breedte en diversiteit) van een Gemeenschapsraad, de manier waarop de Gemeenschapsraad Utrechters betrekt (bij loting bijv. meer zeggenschap) en op welke wijze bijv. de te organiseren wijkpeilingen en - enquêtes voor draagvlak gaan zorgen. Zo ontstaat al werkende weg een werkwijze. Bij de eerste initiatieven zal dat enige tijd en aandacht vragen van zowel gemeente als ook de gemeenteraad. Maar na enkele voorbeelden zal een praktijk ontstaan en zullen nieuwe initiatieven om tot een Gemeenschapsraad te komen redelijk snel besproken kunnen worden.
Beslispunt	
2.	Utrechters actief uit te nodigen om in een Gemeenschapsraad op te komen voor hun eigen buurt of (sub-)wijk.
Argumenten	
2.1.	Door Utrechters als gemeente actief uit te nodigen stimuleer je actief burgerschap (eigenaarschap en zeggenschap) van Utrechters vanuit hun buurt eigen leefomgeving. Utrechters kunnen dit doen door dit gezamenlijk voor de eigen buurt of wijk nieuw te starten of door als bestaande groep, bijvoorbeeld een wijkplatform, een beroep te doen op enkele of alle genoemde rechten.
	Een Gemeenschapsraad is een verzamelnaam voor alle Utrechters die een buurt/(sub)wijk willen vertegenwoordigen. De eigen naam kiezen ze zelf: of het nu een wijkplatform is of een bewonerscommissie of een (wijk)coöperatief. Het is van belang dat Utrechters actief en expliciet deze mogelijkheid geboden wordt. Om Utrechters hiertoe op te roepen stimuleer je als gemeente bewoners en ondernemers een (nog meer-) actieve rol te nemen. En je biedt met de 6 “rechten” uitgangspunten en zichtbare en herkenbare mogelijkheden wat Utrechters hierbij kunnen verwachten.
Kanttekeningen/ Risico’s	
2.1.	Bestaande wijkplatforms en sommige bewonersgroepen zullen zich afvragen of dit wel voldoende aansluit bij wat zij zelf nu al doen.
	Vooral de actieve Wijkplatforms en bewonersgroepen zullen terecht het idee kunnen hebben dat zij feitelijk al een soort Gemeenschapsraad zijn. En van daaruit zich verder willen ontwikkelen, mogelijk met meer positie en slagkracht, met soms ook meer invloed/zeggenschap. Zo kan het goed zijn dat een bestaand Wijkplatform onder de eigen naam door wil, maar wel gebruik wil maken van de extra mogelijkheden die het model van de Gemeenschapsraad biedt.

	Hoe hier mee om te gaan? Door daadwerkelijk te laten zien dat het voorstel juist aansluit bij hun behoeftes, hen alle ruimte biedt om door te ontwikkelen, maar tegelijkertijd ook in buurten waar geen actieve bewonersgroepen zijn. Dat het daar ook ruimte geeft om zich anders te organiseren, mogelijk meer en beter passend bij de samenstelling en/of behoeftes in die buurt.
2.2.	Kun je de voorgestelde Gemeenschapsraden wel zoveel “rechten” geven – slechts eisen stellen in termen van representativiteit en inclusiviteit is niet voldoende
	Gemeenschapsraden is een vorm van participatieve democratie, waarin gezocht wordt naar een ruime mate van zeggenschap creëren voor een (beperkte-) groep actieve bewoners. Mandatering van het budgetrecht van de Gemeenteraad op deze wijze, via het College naar een groep Utrechters toe brengt risico’s van rechtmatigheid en zorgvuldigheid met zich mee. Wanneer genomen besluiten leiden tot de nodige weerstand en/of vormen van bezwaar, kan dit zelfs leiden tot de nodige conflictsituaties tussen Utrechters onderling in een buurt. Onduidelijk is wat hiervoor een (juridische-) grondslag is om op terug te kunnen vallen indien “een nadere afwegingen van algemeen belang” noodzakelijk blijkt. Hoe hiermee om te gaan? Bij de start van Gemeenschapsraden is het vaststellen van een verordening wellicht noodzakelijk. Enerzijds worden daarmee de nodige kaders meegeven. Anderzijds moeten die kaders wel ruimte bieden om aan de slag te gaan en van daaruit te leren. Echter, daarom kan in lijn van hoe de Wijkplatforms zijn gestart de keuze gemaakt worden eerst een periode te oefenen. En dan op basis van de ervaringen die zijn opgedaan inhoud te geven aan die verordening. Belangrijk is dit vooraf duidelijk met alle betrokkenen te delen en op basis van eerste ervaringen zo een eigen Utrechtse praktijk op te bouwen hoe dit verstandig te doen.

Financiën

Dit initiatiefvoorstel heeft mogelijke financiële consequenties – een verkenning:

- Het stimuleren, initiëren en begeleiden van initiatieven om tot Gemeenschapsraden te komen vereist een programmatische inzet vanuit de gemeente;
- Een Gemeenschapsraad heeft ook een behoefte in de vorm van een “ondersteuningsbudget”; nu hebben wijkplatforms hiervoor een beperkt budget; er zullen meer Gemeenschapsraden dan wijkplatforms komen; dit vereist extra ruimte in dat budget (wat niet vooruit te plannen is)
- Als alle buurten in Utrecht zich organiseren met een Gemeenschapsraad zou dat op ca. 160.000 woningen en € 5,- per woning b.v. betekenen dat uiteindelijk een Gemeenschapsraadbudget nodig is van € 800.000. Bij de start gaat het vermoedelijk om enkele wijkplatforms en wijkorganisaties. Als startbudget kan dus worden volstaan met max. € 100.000; grotendeels ook nu al beschikbaar voor het ondersteunen van bestaande groepen.
- De ambitie om de gemeentebegroting op buurtniveau transparant te maken, zodat buurttafels vanuit gewenst inzicht hierover beter kunnen adviseren, vereist een expliciete gemeentelijke ambtelijke inzet;
- De beoordeling van aanvragen voor een “Buurtfonds”, opgebouwd vanuit het Lokaal budgetrecht en regierecht op initiatievenfonds, vereist in het begin mogelijk intensiever overleg tussen actieve bewoners & ambtenaren (van het Wijkbureau); dit zal tot uitdrukking moeten komen in de prioritering van inzet per Wijkbureau;
- Adviesrecht van Gemeenschapsraden vereisen een expliciete “weging & verantwoording” in besluitvormingsprocedures (inclusief actieve terugkoppeling van besluitvorming)
- Het eerder/beter kunnen betrekken van adviezen vanuit de buurt kan bij diverse trajecten en gemeentelijke projecten ook onnodige kosten voorkomen en leiden tot besparingen.
- Bij het raadplegen van de buurt kan de gemeente bij een goed functionerende Gemeenschapsraad bij diverse trajecten en projecten sneller, beter en goedkoper nagaan wat de buurt er mogelijk van vindt. Ook dat kan leiden tot besparingen in de diverse plankosten.

Dekking
Dit alles maakt het vooruit begroten van mogelijk extra kosten en goed voorspellen van eventuele besparingen nagenoeg ondoenlijk. Dat vooruit begroten kan wel beter zodra het traject met Gemeenschapsraden enkele jaren loopt. En als we met elkaar steeds beter zicht krijgen op de kosten en mogelijke besparingen. Ambitie is om dit initiatief zoveel als mogelijk budget-neutraal te doen. Het betekent nieuw, anders maar niet meer.
Het is zoeken naar nieuwe manieren van werken in gemeentelijke beleidsontwikkeling en – uitvoering waarmee Utrechters voor hun buurt als gemeenschap meer eigenaarschap & zeggenschap kunnen krijgen. In beleidstermen richt het zicht op de leefomgeving met thema's als buurt- en wijkgericht werken, de sociale basis, inzet van buurtteams en de basiskwaliteit van schoon, heel en veilig.

Vervolg
Het college kan, voor de inhoudelijke commissiebehandeling, zijn wensen en bedenkingen omtrent het initiatiefvoorstel schriftelijk aan de raad kenbaar maken. Na een debat in de commissie zal EenUtrecht waar mogelijk nog een 'strekt ter vervanging' maken en deze dan ter besluitvorming voorleggen aan de gemeenteraad. Start van agendering van dit voorstel is beoogd voor in de commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën van 15 februari 2024.

Participatie
In de voorbereidingen om te komen tot het voorliggende initiatiefvoorstel heeft participatie plaatsgevonden. Het voorstel is in concept gedeeld met een enkele leden van de Wijkplatforms Noordoost en Overvecht en twee wijkcoöperaties in de stad (Oost en Kanaleneiland). Daarnaast is het besproken met diverse Utrechters actief op dit gebied. Organisch heen weer mailend, bellend en soms samen komend met deze kring van actieve Utrechters is het idee van de Gemeenschapsraad zo minimaal mogelijk verder uitgewerkt. Waarom minimaal? De kern van het voorstel voor Gemeenschapsraden is nu juist om niet in een kleine groep van actieve Utrechters te veel vooraf vast te leggen en te 'beslissen' voor al die andere Utrechters die we juist willen aanmoedigen om op een geheel eigen wijze zelf na te gaan hoe zij willen opkomen voor de eigen buurt. Het gaat hier feitelijk alleen om het vastleggen van 'de idee' van een open uitnodiging en met de overtuiging dat daarmee vele Utrechters actief willen worden in een vorm van een Gemeenschapsraad.

De uitwerking van dit voorstel biedt zodoende ruimte aan "initiatief & participatie" in de vorm van een "Gemeenschapsraad":

- Het is bedoeld dat Utrechters alle ruimte krijgen om zelf met voorstellen/initiatieven te komen voor een eigen invulling van een Gemeenschapsraad
- Ook op basis van reeds bestaande Wijkplatforms of vergelijkbare initiatieven.
- Bedoelt juist ook voor degenen die nu nog helemaal niet of zeer beperkt zich als een soort van Gemeenschapsraad hebben georganiseerd.
- Het is een open - en uitnodigende aanpak – "een uitnodiging tot doen"
- Door doen, met elkaar leren, wegen en meten van resultaten van Gemeenschapsraden maken dit tot een ontwikkeling voor de komende jaren in versterking van zeggenschap & eigenaarschap van Utrechters voor hun eigen buurt
- Dit gaat alleen mogelijk zijn als de gemeenteraad aan de voorkant laat zien dat zij bereid is dergelijke Gemeenschapsraden meer zeggenschap te 'gunnen' in de lijn van dit voorstel
- Het is aan de Utrechters zelf te laten zien dat hun inzet is gebaseerd op draagvlak.
- Het is aan de gemeenteraad te bepalen hoeveel zij zelf willen en kunnen overlaten (loslaten).
- Duidelijke kaders en afspraken over "aantonen draagvlak" van de Gemeenschapsraden zijn daarbij een belangrijke basis

Communicatie
Na de besluitvorming van het initiatiefvoorstel in de gemeenteraad is het aan de gemeente om actief en laagdrempelig de stad te laten weten wat de nieuwe mogelijkheden kunnen zijn. Dat zal maken dat bestaande Wijkplatforms (als zij dat willen) een voorstel kunnen indienen of nieuwe groepen bewoners een nieuw initiatief kunnen nemen voor een Gemeenschapsraad. Het met regelmaat actief communiceren door de gemeente van de mogelijkheden is hierin cruciaal. Dit komt naast het huidige traject waarin met bestaande groepen en Wijkplatforms wordt gezocht naar een nieuwe vorm voor een (nog) beter functionerend Wijkplatform.